

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně Institut mezioborových studií Brno

Bakalářská práce

Systém prevence v rámci Městské policie hl.m. Prahy

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Daniš

Vypracoval: Tomáš Rózaňski

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „**Systém prevence v rámci Městské policie hl.m. Prahy**“ vypracoval sám a pouze s využitím pramenů v práci uvedených.

Praha 12.4.2009

.....
Róžaňski Tomáš

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Pavlovi Danišovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé závěrečné bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
Základní pojmy týkající se prevence kriminality.....	7
Vymezení pojmu prevence z pohledu sociální pedagogiky.....	7
Typologie prevence	8
PRIMÁRNÍ PREVENCE	8
SEKUNDÁRNÍ PREVENCE	9
TERCIÁRNÍ PREVENCE.....	10
POŽADAVKY NA EFEKTIVNÍ PREVENCI.....	10
EVALUACE.....	11
Vymezení pojmu prevence kriminality z hlediska kriminologie	12
Modely prevence kriminality.....	13
Stratifikace prevence kriminality.....	14
Obsahové členění	15
Okruh adresátů.....	17
Městská policie hl. m. Prahy, útvar prevence kriminality a její aktivity.....	18
Přehled jednotlivých tematických celků.....	18
Rozdělení programů podle věkových skupin:	19
Vnitřní struktura útvaru prevence kriminality Městské policie hl. m. Prahy	28
Skupina dopravní výchovy a zdravotní péče.....	30
Skupina ochrany osob a majetku	31
Sociálně patologické jevy	32
Empirická část – kvalitativní výzkum	34
Náslechy - vlastní pozorování.....	35
základní pojmy.....	35
Příprava na výzkumnou část.....	36

Hodnocení a závěr	36
Hodnocení jednotlivých témat:	37
Závěr	38
Resumé	38
Resumé	39
Klíčová slova:	39
Keywords:	39
Seznam použité literatury:	40

Úvod

V této bakalářské práci bych se chtěl zabývat systémem prevence, poskytovaném Městskou policií hl. m. Prahy. Již něco přes jedenáct let jsem zaměstnancem Městské policie hl. m. Prahy a s postupem času si stále více uvědomuji potřebu preventivního působení v oblastech, které ohrožují děti, mládež, ale i starší generaci. V soudobé společnosti došlo k výraznému nárůstu negativních jevů, jako je kriminalita, různé závislosti (drogové, ale i nedrogové) a jiné sociálně patologické chování. Jednou ze základních úloh policejních složek, by tady mělo být jejich potírání. Ale nebude lepší raději těmto jevům předcházet a zabránit jejich vzniku, než je pak jen trestat? Nebude přece jen vhodnější investice do preventivních programů? V mnoha případech se toto působení neseťkává s velkým ohlasem, neboť je tato investice dlouhodobá a její výsledky lze vyhodnotit až po delší době. Proto se chci ve své bakalářské práci zaměřit na preventivně vzdělávací programy poskytované útvarem prevence Městské policie hl. m. Prahy.

Po založení Městské policie hl. m. Prahy a postupným rozšiřováním pravomocí, se její činnost zaměřila také, na oblast prevence, zpočátku hlavně v dopravě a následně, také v oblasti sociálně patologických jevů, drogové prevence a dalším problematikám vycházejících z potřeb jednotlivých škol a vývojových trendů ve společnosti.

Každá vyspělá společnost si v současné době uvědomuje nutnost prevence jako prostředku pozitivního působení na veřejnost. Proto je preventivně výchovná činnost i nedílnou součástí práce pražské městské policie, kterou se zabývají strážníci útvaru prevence.

Základem práce oddělení prevence Městské policie hl. m. Prahy je v současné době především cíleně oslovovat děti a mládež prostřednictvím metodicky zpracovaných preventivních programů se zaměřením na bezpečné chování, sociálně patologické jevy a základy právního vědomí, bezpečný pohyb v silničním provozu a prevenci úrazů. Oddělení prevence, se však také zaměřuje na prevenci bezpečného chování seniorů a nevidomých.

Základní pojmy týkající se prevence kriminality

Vymezení pojmu prevence z pohledu sociální pedagogiky

Z pohledu sociální pedagogiky je prevence chápána jako vytváření souladu mezi potřebami jedince a společnosti a utváření optimálního způsobu života v daných společenských podmínkách. Z toho vyplývá, že oblasti zájmu sociální pedagogiky je mimo jiné i taková intervence do života jedince, která bude předcházet vzniku a rozvoji negativních jevů ve společnosti a nežádoucímu sociálně – deviantnímu chování jedince.

PREVENCE obecně znamená předcházení nějakým, zpravidla škodlivým, vlivům. Skutečnou prevencí je záměrné, cílené a systematické působení. To znamená, že není možné za prevenci považovat jakoukoli činnost prováděnou jakkoli a kýmkoli. Obsah prevence musí mít jasně stanovený cíl, konkrétně formulované prostředky, metody a formy přenosu určitého obsahu informací do vědomí jedinců, pro které je preventivní aktivita určena. K vlastnostem smysluplné prevence patří systematická, plánovitost, včasnost, dlouhodobé působení, využití více provázaných strategií jako například, posilování a podpora pozitivních podmínek systému jako celku (zdraví jako takového, morálky, právního vědomí i celého právního systému, atd...)

Prevence sociálních deviací zahrnuje iniciativy, aktivity a strategie, které vedou k:

- zamezení vzniku jevu samotného nebo
- zmírnění negativních následků (zdravotních, právních, sociálních...) nebo
- jestliže jev nastal, pak aby se neopakoval nebo
- jestliže se opakuje, pak aby měl aspoň změněnou (sníženou) intenzitu nebo formu.

Z hlediska **cílové skupiny** je možné zaměření prevence rozdělit na:

- primární – jde o skupinu, která je sociální deviací nejvíce ohrožena a
- sekundární – jde o rodiče, učitele a obecnou část populace

Typologie prevence

Tento pojem lze chápat jako rozdělení do skupin, na které je preventivní působení zaměřeno a na stádia ve kterých se sociálně patologický jev nachází. Tudíž, můžeme typologii prevence rozdělit na:

- *primární prevence* – zaměřená na předcházení, rozšíření jevu v populaci jako celku
- *sekundární prevence* – zaměřena na zvládnání již rozšířeného jevu v ohrožené populaci
- *terciární prevence* – zaměřená na prevenci recidivy

PRIMÁRNÍ PREVENCE

představuje veškeré aktivity prováděné s cílem předejít samotnému vzniku sociálních deviací,

- zahrnuje činitele působící na jedince – rodina, škola, vrstevnické skupiny, sdružení, instituce, masmédiá...,
- její těžiště spočívá v ovlivňování výchovy, ve vzdělání, volno - časových aktivitách, poradenství, práci s hodnotovým systémem a chápáním hodnot dětmi a mládeží,
- týká se celé populace, která ještě nebyla zasažena sociální deviací,
- dále ji můžeme ještě rozdělit na:

- specifickou – týká se konkrétních sociálních deviací (prevence šikany, drog, kouření...),
- nespecifickou – je postavena na faktu, že rizikové faktory vzniku konkrétních sociálních deviací jsou obecně téměř identické a také působení vůči nim je tedy také stejné; mělo by jít o posilování odolnosti čelit různým nástrahám, schopnosti orientovat se v rizikové situaci; je nejefektivnější z hlediska vlivu na jedince.

SEKUNDÁRNÍ PREVENCE

je zaměřená na rizikové, potenciálně ohrožené jedince a skupiny, u nichž je zvýšená pravděpodobnost vzniku a rozvoje sociálně – deviantního chování,

- snahou je ovlivňování nebo eliminace negativních vlivů pomocí cílených informačních kampaní, které jsou často v interpersonálním vztahu,
- dodává prostředky ochrany a provádí vyškolení k jejich používání,
- používá farmaceutických a jiných nástrojů, které působí přímo na jedince,
- institucemi pro sekundární prevenci jsou: poradny, krizová centra, kontaktní centra, linky telefonické pomoci, střediska preventivně – výchovné péče, atd. tyto se zabývají činnostmi od poradenství až po terénní práci (streetworkři, sociální asistenti),
- středem zájmu bývá převážně užívání návykových látek a sociálně znevýhodněné rodiny.

TERCIÁRNÍ PREVENCE

je orientovaná na sociálně – deviantní jedince nebo skupiny a spočívá v resocializaci; náprava nebo zmírnění negativních důsledků, zamezení recidivy a zabránění dopadu sociální deviace s názvem „harm reduction“. Terciární prevence:

- zahrnuje práci s jednotlivcem – léčba, odvykací kúry, rehabilitace...
- vytváří centra, instituce, kam se jedinec po resocializaci může obrátit pro radu nebo pomoc – linka důvěry, nadace, krizová centra.

POŽADAVKY NA EFEKTIVNÍ PREVENCI

Doporučení a zásady, které pomáhají při realizaci efektivní primární prevence:

- analýza aktuálního stavu ke stanovení priorit prevence,
- stanovení specifické cílové skupiny nebo specifického problému,
- popis cílové skupiny nebo problému a stanovení způsobu oslovení nebo celé komunikace,
- rozbor příčiny vzniku jevu,
- stanovení jasného, specifického a reálného cíle,
- zpracování vhodné strategie,
- zaměření aktivit na cílovou skupinu,
- měření efektivity opatření,
- včasnost a dlouhodobost – vzhledem k prvnímu kontaktu dětí s deviantními jevy je potřeba začít s prevencí nejpozději na prvním stupni základní školy; dále platí, že čím dříve prevence začíná, tím je ve výsledku efektivnější a efektivita vzrůstá se soustavným a dlouhodobým působením,

- systémový přístup, komplexnost a využívání více strategií (jelikož jsou příčiny vzniku sociálních deviací různorodé), je nutné prevenci sestavovat komplexně jako souhrn více faktorů a spolupráci různých institucí,
- jednotlivé obory (psychologie, sociologie, pedagogika, právo, medicína, atd.) musí spolupracovat a navrhovat řešení ze svého hlediska, ale také musí respektovat pohledy ostatních,
- je nutné nezaměřovat se jen na konkrétní problém nebo na sociální deviaci obecně, ale také na rozvoj sociálních dovedností,
- je nutné používat více strategií, které musí být provázané.

EVALUACE

O evaluaci se hovoří tam, kde se hodnocení zakládá na důkladném sběru informací a na jejich odborném zpracování s cílem získat spolehlivé podklady pro případná rozhodnutí a v souvislosti s prevencí, pro přípravu a zpracování preventivních programů. Ve společenských vědách je evaluace součástí empirických metod zkoumání. Protože evaluace obvykle souvisí s připravovaným nebo očekávaným rozhodováním, musí čelit různým, často protichůdným tlakům a dílčím, skupinovým zájmům.

Evaluace preventivních aktivit nabízí:

- možnost zjistit, zda aktivity přinášejí požadovaný výsledek,
- možnost adekvátně reagovat na tyto aktivity,
- zhodnocení, zda není nutné intervenční programy zdokonalit, přizpůsobit,
- poskytuje zpětnou vazbu zainteresovaným osobám,

- seriózní hodnocení projektu mu propůjčuje důvěryhodnost a zvyšuje jeho status¹.

Vymezení pojmu prevence kriminality z hlediska kriminologie

Slovo prevence pochází z latinského jazyka. Jeho význam spočívá v opatřeních, která jsou uplatňována a uskutečňována dříve než nastane krizová situace nebo stav. Včasnou ochrannou, intervencí nebo obranou se tímto může předejít újmě na životě, zdraví, majetku nebo na právech. Prevencí kriminality (v užším slova smyslu) chápeme, jako soubor nejrůznějších aktivit orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem snížit nárůst kriminality. Jedná se tedy o působení na impulzy, příležitosti a situace podněcující páchaní trestných činů, či jiného protiprávního jednání, dále působení na potencionální pachatele a potencionální oběti a o vytváření zábran proti páchaní trestných činů².

Prevence kriminality je definována jako strategie boje s trestnou činností. Z toho lze chápat, že účinnost přijatých opatření a hlavně udržitelnost dosažených pozitivních výsledků je značně závislá na dobré přípravě a profesionálním zpracování pramenů a materiálů a průběžným vyhodnocováním. Z pohledu teorie je prevence kriminality součástí kriminologie, která zkoumá zejména osobu pachatele, osobu oběti a zabývá se také možnostmi kontroly kriminality. Kriminologie je věda mezioborová a empirická, spoléhající se více na pozorování skutečnosti než na teorii.

Prevence není samostatným vědním oborem, ale při vymezení obsahu se dotýká celé řady jiných právních norem, např. Ústavy České republiky, Trestního řádu, kde v Hlavě první, ust. § 1 obecných ustanovení je uvedeno, že: „trestní řízení musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti“. V ust. §158 odst. 1 téhož zákona je konstatováno, že „policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření

¹ Kraus, B., přednášky Sociální pedagogika, Institut mezioborových studií, Brno, 2009

² ZAPLETAL, O. a kol. *Prevence kriminality*. 2 vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, s.172

a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřujících ke zjištění jeho pachatele. **Je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.**³. Prevence kriminality se dále dotýká zákona č. 283/2008 Sb. o Policii České republiky ust. § 15, kde je uvedeno, že "v rámci spolupráce policie zejména upozorňuje orgány a osoby uvedené v § 14 na skutečnosti, které se dotýkají jejich činnosti a mohou vést k ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti"⁴. Podle obdobných ustanovení, zákona č. 553/1991 Sb. o Obecní policii, postupuje i Městská policie hl. m. Prahy a to konkrétně podle § 2, písm. c), kde je uvedeno, že přispívá v rozsahu stanoveném tímto nebo jiným zákonem k bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, d) odhaluje přestupky a jiné správní delikty, e) upozorňuje fyzické a právnické osoby na porušování obecně závazných právních předpisů a činí opatření k nápravě⁵.

Modely prevence kriminality

Koncepce kriminality vychází ze tří základních teoretických modelů:

Tradiční model - neřeší kriminalitu celkově, důraz je kladen na oblast sekundární a terciární prevence a je řešen shora, tzn. právními a administrativními prostředky na základě kriminologických výzkumů. To přináší méně pružnou reakci na dané problémy a řeší se převážně dílčí problémy.

Francouzský model - reaguje na multikulturní společenské problémy, soustřeďuje se na sociální a ekonomický aktivity a subsidiárně reaguje na potřeby současné společnosti prevencí kriminality. Je zaměřen na sociální faktory a jeho podstatou je humanizace života a využívá prostředky sociální prevence. Jde o finančně náročný systém, kdy efektivnost aktivit je nesnadno měřitelná.

³ Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů

⁴ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii ČR

⁵ Zákon č. 553/1991 Sb. o Obecní policii

Britský model - vychází z ideového konceptu odpovědnosti jednotlivců za sebe sama⁶. Základem je neoklasicistická teorie racionální volby, kdy pachatel zvažuje výhody a nevýhody kriminálního chování, čímž na sebe sám bere důsledky kriminálního chování. Preventivní strategie vycházející z tohoto modelu jsou cíleně zaměřeny na kriminalitu a její jednotlivé druhy a pachatele, přičemž je využívána převážně situační prevence. Jedná se především o prevenci využívající technických prostředků, jehož výsledky jsou snáze měřitelné, ale mají spíše krátkodobý účinek.

Stratifikace prevence kriminality

Preventivní aktivity třídíme podle obsahového zaměření na prevenci sociální, prevenci situační a prevenci viktimologickou. Podle okruhu adresátů preventivních aktivit rozlišujeme prevenci primární, prevenci sekundární a prevenci terciární⁷. Cílem těchto aktivit a opatření je omezení kriminality a jejích následků. Pojem prevence kriminality zahrnuje celý komplex preventivních opatření, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a v neposlední řadě se zabývá pomocí obětem trestných činů. Sociální a situační přístupy se vzájemně doplňují a prolínají v primární, sekundární a terciální prevenci.

U prevence sociální je v centru pozornosti především jedinec a jeho sklony k páčání trestné činnosti a dále prostředí, v nichž probíhají procesy socializace a sociální integrace, tedy rodina, škola, sféra volného času, komunita v místě bydliště, prostředí zaměstnání apod. Patří sem do značné míry i problematika účinnosti trestů a dalších výchovných opatření, vězeňství a postpenitenciární zacházení.

„U prevence situační je akcentováno její „aktuální“ působení jak na odstraňování příležitostí k páčání deliktů spojené s globálním omezováním kriminogenních situací, tak jsou zmiňovány snahy o zvyšování resistance obyvatelstva vůči kriminalitě a o zvýšení rizika

⁶ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. 1. vyd. Praha: Armex Publishing s.r.o., 2004, s. 76

⁷ZAPLETAL, O. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, s. 172

dopadení a odhalení potenciálního pachatele, který si toto zvýšené riziko musí také uvědomovat. Opatření situační prevence mají převážně charakter technický, organizační a administrativní (např. zvýšení viditelnosti určitého prostředí, zdokonalení hlídkové a pořádkové služby policie, různé propagační kampaně apod.). Opatření v rámci situační prevence jsou zpravidla rychleji realizovatelná, jejich účinnost se dá snáze měřit, mají relativně nízké nároky na personální a materiální zabezpečení, většinou však mají – bohužel – pouze krátkodobou účinnost.“⁸

Prevence viktimitnosti se zaměřuje na bezpečné chování, orientované na různé kriminogenní situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi jde o skupinové i individuální zdravotní, psychologické, právní a technické poradenství.

Obsahové členění

Sociální prevence - je zaměřena na sociální kriminogenní faktory, představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Opatření se zaměřují na podporu hodnotového systému odmítajícího nezákonné jednání, je zaměřena na osobu potencionálního pachatele. Prevence je zaměřena již na děti, neboť vhodným působením na dítě již od jeho raného věku lze ovlivnit riziko delikventního chování v dospělosti. Prevence je zaměřena na snížení možnosti kriminálních rizik. Sociální prevence je součástí bezpečnostní politiky státu. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců - objektů preventivního působení.

Situační prevence - je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pachatele. Již dávno přísloví říká, že příležitost dělá zloděje“⁹. Situační prevence í na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Preventivní

⁸ VEČERKA, K. a kol. Prevence kriminality v teorii a praxi. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 13

⁹ ZAPLETAL, O. a kol. *Prevence kriminality*. 2 vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, s. 172

opatření mají charakter především režimové, fyzické a technické a lze je rozdělit do pěti kategorií, kdy se jedná o opatření ochrany objektů, osob a věcí, přemístění věcí na bezpečnější místo (např. ukládání peněz do bankovních ústavů), legislativní ochranou určitých rizikových prostředků (zbraní), zmenšení očekávaného prospěchu pachatele z trestného činu, zlepšení dohledu na určitou lokalitu zejména technickými prostředky (kamerový systém městské policie). Veškerá opatření se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezování majetkové trestné činnosti. Situační prevence je relativně levná, klade minimální nároky na personální a materiální zabezpečení a má rychlý a poměrně snadno statisticky měřitelný efekt. Její účinnost je však podmíněna trváním přiměřených opatření.

Prevence viktimnosti - a pomoc obětem trestných činů je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové a individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Zvláštní péče je věnována dětem, kdy preventivní aktivity jsou součástí učebních plánů, a to jak v mateřských školách, tak na základních školách atd.

Prevence drogových závislostí ve vztahu k prevenci kriminality mládeže představuje všestrannou péči, a zejména výchovu, zaměřenou na zdravý životní styl a předcházení experimentování s drogami. V případě drogově závislé osoby o péči ambulantní i ústavní léčbu, až po rehabilitaci a resocializaci osob, které již léčením prošly a u nichž je společenský zájem udržet dosaženou abstinenci a pomoci jim k návratu do normálního života. Prevence se provádí speciálně vyškolenými pracovníky zejména ve školách formou přednášek, kde pro tyto účely byly vytvořeny různé audiovizuální ukázky a filmy, a též existují předměty, které se výslovně touto prevencí zabývají, např. předmět pro žáky 6. tříd ZŠ Výchova ke zdraví.

Okruh adresátů

Za objekty prevence kriminality považujeme toho, komu jsou preventivní opatření cíleně určena. Rozeznáváme tři úrovně objektů (adresátů).

Primární prevence - zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost, a to od nejtělejších dětí až po dospělé občany. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže, zejména na využívání volného času. To představuje celkem širokou škálu možných aktivit, např. možnosti sportovního a kulturního vyžití. Jedná se například o pozitivní ovlivňování hodnotové orientace, zahrnuté jsou výchovné, osvětové a poradenské aktivity v širokém záběru, např. ke zdravému životnímu stylu, pozitivnímu využívání volného času atd. Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v místních společenstvích¹⁰.

Sekundární prevence - je zaměřena na kriminálně rizikové jedince, či skupiny osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli trestných činů. Dále je zaměřena na konkrétní péči o oběti trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, patologické hráčství, rasová nesnášenlivost, nezaměstnanost) a zabývá se příčinami kriminogenních situací.

Terciární prevence - je zaměřena hlavně na předcházení kriminální recidivě u pachatele a viktimologické recidivě u oběti. Předpokládá tedy, že již ke spáchání trestného činu došlo¹¹. Zabývá se ukládáním a výkonem trestů a ochranných opatření a následně spočívá v začlenění kriminálně narušených osob do společnosti, což zahrnuje např. pracovní uplatnění vč. rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení. Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.

¹⁰ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. 1. vyd. Praha: Armex Publishing s.r.o., 2004, s. 76

¹¹ ZAPLETAL, O. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, s. 191

Zvláštní péče je věnována dětským obětem trestných činů, přičemž prevence je zaměřena na snížení pravděpodobného opakování poškození trestným činem a probíhá ve specializovaných zdravotnických zařízeních např. Klokánek a jiných.¹²

Městská policie hl. m. Prahy, útvar prevence kriminality a její aktivity

Útvar prevence kriminality MP hl. m. Prahy dále jen ÚPK MP, nabízí velmi široké spektrum preventivních aktivit, směřujících k široké veřejnosti. Jedná se zejména o prezentaci Městské policie na výstavách, akcích pořádaných jednotlivými městskými částmi hl. m. Prahy, občanskými sdruženími či jinými organizacemi. Celopražské akce pořádané Městskou policií hl. m. Prahy, jako např. „**Sejdeme se na Žofíně**“ apod. patří k nejvýznamnějším. Preventisté využívají při realizaci svých programů také „**Mobilní informační a poradenské centrum pro veřejnost** - tzv. **MODRÝ AUTOBUS**“ s tématicky zaměřenými bloky prevence, přizpůsobenými jednotlivým cílovým skupinám, „**Mobilní dětské dopravní hřiště**“, které je jednou z nejširších a nejpropracovanějších preventivních činností a ukázky výcviku sebeobrany a výcviku služebních psů.

Přehled jednotlivých tematických celků

Mobilní informační centrum, tzv. „MODRÝ AUTOBUS“

- Nejčastěji ho můžeme spatřit na akcích pořádaných např. školami, MÚ či MČ hl. m. Prahy.
- Vnitřní expozici preventisté přizpůsobují charakteru akce a věkové skupině návštěvníků, využívají různé tematické celky a videotechniku.

¹² GAÁLOVÁ, D. Bakalářská práce, Systémová prevence kriminality mládeže, 2009

- Jsou zde k dispozici informační a propagační materiály.
- Lze zde získat informace o poslání a činnosti Městské policie hlavního města Prahy a spolupráci s dalšími státními i nestátními institucemi.
- Je zde také možnost se seznámit s podmínkami přijetí k Městské policii hl. m. Prahy.

„Mobilní dětské dopravní hřiště“

- Jeho venkovní použití je závislé na podnebních podmínkách. Standardně je tedy využíváno od dubna do října. Dovoluje-li to počasí, je možno použít hřiště i v ostatních měsících.
- Dětské dopravní hřiště je nedílnou součástí celopražských akcí.
- Nejčastěji je využíváno k rozšíření dopravní výuky především pro žáky I. stupně ZŠ, kde mají žáci/děti možnost se seznámat s dopravním značením, s provozem na pozemních komunikacích, dále se zde mohou zdokonalit ve zručnosti ovládání jízdního kola a na základě správně vyplněných testů získat „Dětský řidičský průkaz“.

Sebeobrana, psovodi

- Ukázka výcviku sebeobranu strážníků.
- Ukázka zadržení nebezpečného pachatele pomocí služebního psa.
- Ukázka výcviku záchranářských psů.

Rozdělení programů podle věkových skupin:

Mateřské školy

V této věkové kategorii je nutné prevenci pojmout hravou formou, přizpůsobenou úrovni předškolních dětí. Pracovníci útvaru prevence MP zde přicházejí s obrázkovým seriálem

"Medvídek Brumla". Program již probíhá v pražských mateřských školách od roku 2001. Program zpravidla zajišťují dva pracovníci. Hlavní postavou je medvídek, který uteče ze školky a na své cestě zažije různá dobrodružství. V první části programu lektor vypráví příběh, kde malým posluchačům názorně ukazuje obrázky z medvídkovy cesty. Ve druhé části druhý lektor každý obrázek s konkrétní situací probírá zvlášť a zde již usiluje o aktivní spolupráci s dětmi. Děti sami hovoří o tom, co medvídek udělal špatně a jaké chování je správné.

Pro oblast dopravy je vytvořen program „Medvídek Brumla v dopravě“, zde jsou prezentovány základní zásady bezpečného přecházení přes vozovku, chování chodce na chodníku a podobně. Dalším programem je „Medvídek Brumla a pes“, který učí děti, jak přistupovat k cizím psům. Dále jsou zpracovány programy, jak se chovat při styku s neznámými lidmi a v neposlední řadě, co dělat, když uvidí odhozenou injekční stříkačku nebo když se ztratí, atd.

Základní školy I. stupeň

Této věkové kategorii je věnována útvarem prevence MP velká pozornost. Jedná se o cílovou skupinu, u které vhodně volené preventivní aktivity bývají dětmi velmi dobře přijímány. U žáků vybraných prvních ročníků se provádí i preventivní aktivita pro mateřské školy - **"Medvídek Brumla ve městě"**.

Ve druhých až pátých ročnících se již preventisté konkrétněji zaměřují na problematiku **„Bezpečného chování“**, a to v situacích:

- sám doma,
- sám na ulici,
- jak telefonovat, když jsem sám doma,
- jak jednat při setkání s cizími lidmi,
- jak se chovat, když jsem svědkem trestného činu,
- co udělat, když uvidím odhozenou injekční stříkačku,

- co dělat, když mi někdo ubližuje,
- co dělat, když někdo ubližuje druhým,
- jak se chovat v přírodě,
- jak být všímavý ke svému okolí.

Tato problematika je výkladovou formou prováděna zpravidla dvěma preventisty, kteří se v programu střídají. Úvodem je krátce představena Městská policie hl. m. Prahy. Lektoři ve výkladové části vhodně volenými otázkami nebo formou hry, zapojují děti do programu. Nejde tedy o přednášku "klasického typu". Je nezbytné se neustále ujišťovat, zda děti problematiku chápou. Na závěr hodiny je dětem předložen test, který obsahuje otázky, týkající se přednášené problematiky.

V této fázi přednášek je problematika bezpečného chování velmi široká a zasahuje do různých oblastí života a cílem zde je zejména zdůraznit nezbytnost ochrany života, zdraví a majetku a předcházení násilné a majetkové trestné činnosti právě bezpečným chováním. Usiluje se zde o zvýšení pocitu zodpovědnosti v oblasti ochrany osobního bezpečí, zdraví, majetku. Ale je zde také upozorněno na důsledky rizikového chování

Další preventivní skupina se u I. stupně zaměřuje na "**Zásady bezpečného chování dětí v silničním provozu**". Např.:

- povinnosti chodce na chodníku,
- přecházení vozovky na přechodu pro chodce,
- přecházení vozovky mimo přechod,
- před jakými vozidly nemá chodec přednost,
- chůze po silnici, kde není chodník,
- povinnosti cyklisty v silničním provozu,

- vybavení jízdního kola,
- dopravní značky.

Tato preventivní aktivita je prováděna v souladu se stanovisky BESIPu a v souladu se Zákonem o provozu na pozemních komunikacích (Zák. č. 361/2000 Sb.). Děti si již v tomto věku musí uvědomit, že i jako chodci a cyklisté mají své povinnosti. U dětí do deseti let je přednáška zaměřena především na povinnosti chodců v silničním provozu. U dětí nad deset let je přednáška rozšířena o povinnosti cyklistů v silničním provozu.

Metodika pro přípravu chodců i cyklistů je zpracována v souladu s příslušnými normami, forma provedení je přizpůsobena věkovým skupinám. Výklad lektorů je pro lepší názornost provázen ukazováním ilustračních kartiček s modelovými situacemi.

Na závěr teoretické výuky je dětem předložen test z povinností chodce a cyklisty.

Praktická část výuky malých cyklistů je prováděna v letním období na dětském mobilním dopravním hřišti Městské policie hl. m. Prahy, které je instalováno ve venkovních prostorách školy. Zde si děti osvojují základní návyky a dovednosti, potřebné pro pohyb v silničním provozu.

Součástí skupiny je preventista, který se zaměřuje na vysvětlování zásad první pomoci v souvislosti s úrazy chodců a cyklistů. Tato forma preventivní aktivity je prováděna ve čtvrtých a pátých třídách základních škol.

Základní školy II. stupeň

Tato věková skupina samozřejmě nestojí stranou zájmu pracovníků útvaru prevence kriminality Městské policie hl. m. Prahy. Zde je potřeba si uvědomit, že tato věková skupina má "ke všemu" velmi kritický přístup a mnohdy není jednoduché ji oslovit a hlavně vzbudit zájem o preventivní aktivitu. Zde je nezbytná důsledná metodická příprava a značné výchovné a pedagogické dovednosti podpořené praktickými zkušenostmi.

Lektoři musí ovládat "operativní" přizpůsobení výkladu, protože žáci 2. stupně základních škol jsou oproti žákům 1. stupně mnohdy značně rozdílní ve znalostech i schopnostech vnímání. Je nezbytné, aby lektor rozpoznal úroveň vnímání a chápání dané skupiny. Poté přizpůsobí výklad tak, aby si byl jist, že žáci danou problematiku pochopí.

Podobně jako u prvního stupně, tak i zde působí dvě skupiny preventistů. Jedna skupina u žáků šestých a sedmých tříd provádí aktivitu, která je zaměřena na obecné zásady bezpečného chování. Jedná se o komplexní metodické zaměstnání, kdy jsou žáci již podrobněji informováni zejména:

- o postavení a úkolech obecní (městské) policie,
- o bezpečném chování při styku s cizími lidmi,
- o případném styku s drogově závislými,
- o tom, co dělat v případech, kdy jsou obětí nebo svědkem trestného činu (dále TČ),

Tato skupina preventistů též všeobecně seznamuje děti s nebezpečím sociálně patologických jevů ve společnosti. Jedná se v podstatě o "uvedení" do dané problematiky.

Druhá skupina preventistů provádí cílené preventivní aktivity z problematiky jednotlivých sociálně patologických jevů. Zde jde o to, aby si mládež uvědomila nebezpečnost sociálně patologických jevů, jako jsou šikana, zneužívání návykových látek, vandalismus, výtržnictví, sprejerství a jiné protiprávní skutky.

Za základ se považuje problematika mezilidských vztahů a v této souvislosti jevy, které obecně nazýváme "šikanou". Abychom mohli o této problematice hovořit, je nutné vysvětlení některých pojmů z Listiny základních práv a svobod - (právo na život, lidská důstojnost...). Dále preventisté usilují o to, aby děti pochopily, že šikana není TČ, ale mnohá jednání, která šikanou nazýváme, naplňují skutkové podstaty mnoha TČ a mnohdy nabývají charakteru organizované dětské trestné činnosti. Metodická příprava je koncipována tak, že po výkladové části, je uveden článek, kde je naznačeno, jak mnohdy šikana končí, když není včas sjednána náprava. Zároveň jsou řešeny způsoby, jak ji nejen předcházet, ale především řešit.

V této preventivní aktivitě též apelují na "sílu kolektivu", vysvětlují pojmy, jako jsou "empatie" nebo "kompromis", samozřejmě i "etika" a obecné normy slušného chování. Závěrem přednášky si pracovníci útvaru ověřují tzv. zpětnou vazbou formou testu pochopení probrané problematiky.

Dále tato skupina provádí metodické zaměstnání zaměřené na problematiku zneužívání omamných a návykových látek a jedů (drog). Zde se uplatňuje úzká spolupráce s Národní protidrogovou centrálou Policie ČR, kdy zaměstnání akceptuje jejich názory na provádění protidrogové preventivní činnosti.

U cílové skupiny žáků 9. tříd jsou po předchozí dohodě s vedením školy připraveny programy určené pro střední školy. Jedná se o alternativní metody skupinové práce zaměřené na základy právního vědomí a Listinu základních práv a svobod.

Další preventivní skupina se u žáků II. stupně základních škol zaměřuje na "**Zásady bezpečného chování dětí v silničním provozu**".

Střední školy – gymnázia, střední školy a střední odborná učiliště

Preventivní aktivity u této cílové skupiny je nutné opět přizpůsobit úrovni jednotlivých škol. Prevence je zde prováděna výhradně formou skupinové práce v jednotlivých třídách. Velikost skupin je podle počtu studentů ve třídě - většinou 8 až 14.

Zde jsou připraveny programy se zaměřením na Listinu základních práv a svobod, základy právního vědomí a kriminalitu mladistvých.

Program zaměřený na "Listinu základních práv a svobod" je prováděn formou řazení kartiček s jednotlivými právy. Lektor předá sadu kartiček zvolenému zástupci ve skupině s tím, že je skupina bude řadit dle svého názoru do řady od nejdůležitějšího práva po nejméně důležité. Výsledná řada je volbou celé skupiny a musí se na ní shodnout. Poté pod vedením lektora probíhá diskuse o jednotlivých právech. Cílem je nenásilné přijetí hodnotového žebříčku v pořadí život, zdraví, majetek. Lektor se snaží vést diskusi a usměrňovat jednotlivé názory. Dále je snahou, aby

se samotní studenti učili jeden od druhého (viz pyramida učení). Druhou formou realizace tohoto programu je práce s pracovními listy.

Program "Základy právního vědomí" je vytvořen obdobným způsobem. Žáci opět řadí kartičky jako v "Listině", ale tentokrát jde o kartičky s trestnými činy. Opět i zde předá lektor kartičky s trestnými činy zvolenému zástupci a kolektiv se spolu radí na pořadí jednotlivých TČ od nejzávažnějšího po nejméně závažný. Po seřazení kartiček (každá sestava je správná - jde o volbu žáků) lektor vede diskusi. Cílem je opět zapojit studenty do společné debaty. I zde je cílem vytvoření hodnotového žebříčku ve smyslu zájmů, chráněných trestním zákonem. V tomto programu navíc lektori otevřou debatu o jednotlivých TČ o sociálně patologických jevech, etice, obecných normách lidského chování. Je vhodné se věnovat tématům, která skupinu zajímají. Podle přání a zájmů studentů je jednotlivým trestným činům věnována větší pozornost.

Vstřícný postoj preventistů - strážníků Městské policie hl. m. Prahy je samozřejmostí. Z historického hlediska je strážník vnímán pouze jako represivní orgán. Tento pohled se snaží strážníci útvaru prevence kriminality Městské policie hl.m. Prahy svým vystupováním v preventivních programech měnit.

Senioři Programy pro seniory

Útvar prevence Městské policie hl. m. Prahy věnuje těmto skupinám občanů pozornost zejména z hlediska osvětové, informační a poradenské činnosti. Preventivní činnost u této cílové skupiny zahrnuje zejména organizování besed s tematikou bezpečného chování a poradenství o ochraně osobního bezpečí a majetku. Osvěta se provádí v místech, kde se tyto občane scházejí - např. kluby seniorů a domovy seniorů. Na základě organizovaných setkání s těmito občany získáváme informace o tom, že se stávají velmi často oběťmi trestné činnosti.

Senioři na besedách získávají informace o možnostech a způsobech ochrany osobního bezpečí, zdraví a majetku. Mimo informací každý obdrží brožuru s radami, jak se bezpečně

chovat doma, na ulici, v dopravním prostředku. Každému seniorovi je nabídnuta bezplatná montáž základních mechanických zabezpečovacích zařízení přímo v bytě (bezpečnostní řetízek). Nedílnou součástí setkání je prevence předcházení dopravním nehodám, zaměřená především na dodržování zásad bezpečného chování v silničním provozu. V této souvislosti je prováděna distribuce reflexních fólií v souladu se sloganem "Být lépe viděn". Současně je doporučováno vhodné umístění fólií (na hole, kabelky, nákupní tašky apod.). V rámci ochrany zdraví jsme se též zaměřili na informování seniorů o možnostech individuální ochrany formou obranných pomůcek.

Úspěšná spolupráce byla také navázána se Svazem neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Funguje i tísňová linka 156 pro neslyšící a pro příjem faxových zpráv v případě ohrožení. K dispozici je i využití mobilního telefonu pro tyto případy / možnost odeslání SMS /.

Aktivita pracovníků Útvaru prevence kriminality Městská policie hl.m. Prahy jsou směřovány i k neslyšícím dětem. Ve speciální škole pro neslyšící jsou organizovány i setkání s dětmi, kde jsou preventivní rady a informace pro děti "**Jak si chránit své bezpečí**" tlumočeny do znakové řeči. Ve spolupráci se školou je i nadále pokračováno. Tato aktivita a spolupráce Městské policie hl. m. Prahy se speciálním zařízením pro neslyšící se bude i nadále rozvíjet

Jako první v republice vydala Městská policie hl. m. Prahy pro naše nevidomé spoluobčany informační leták v Braillově písmě, který obsahuje informaci o centrech tísňového volání. Dále se organizují setkání s nevidomými občany organizovanými ve sdružení "Cesty poznání". Na tomto setkání získávají tito občané od pracovníků prevence důležité informace k ochraně osobního bezpečí. Naopak, pracovníci útvaru prevence kriminality Městské policie hl. m. Prahy, se dozvěděli, co těmto občanům působí největší potíže, například při pohybu na ulici. Na základě těchto poznatků se snaží těmto spoluobčanům i nadále intenzivně pomáhat.

Nevidomí občané se stávají velmi často oběťmi trestné činnosti, zejména kapesních zlodějů. Jsou ohroženi prakticky na každém kroku. Z tohoto důvodu probíhají přípravy vytvoření záznamu informačních rad na ochranu osobního bezpečí, zdraví a majetku zhotoveného formou mluveného slova na audiokazetě. Kromě toho je pro neslyšící občany zřízená přes mobilní spojení s Centrálním operačním střediskem, dvojí pomoc a to formou faxu a formou SMS, viz níže.

Spojení pro neslyšící občany:

- **pomocí faxového přístroje**, odesláním zprávy na linku 156. Na COS MP je paralelně k lince 156 připojen FAX jen pro neslyšící.
Přijetí tísňového "volání" - textu je dozorcím provedeno postupným nabráním hovoru na telefonních přístrojích určených pro příjem oznámení na linku 156 a předáním na připojený FAX. V případě, že je dostatečně zjištěna identifikace volajícího (v záhlaví faxové zprávy nebo v samotném textu zprávy) dozorcí COS MP odešle zpět volajícímu krátké vyrozumění o přijetí zprávy a informuje jej o přijatých opatřeních k podanému oznámení.
- **odesláním textové zprávy SMS** na speciálně upravený mobilní telefon umístěný na COS MP s telefonním číslem **724/003 333** pro příjem oznámení od neslyšících. Vyrozumění odesílatele zprávy SMS je realizováno přes Internet, se zálohováním odeslaných zpráv z COS MP (pro pozdější dohledání).

SENIOR AKADEMIE - dlouhodobé vzdělávání seniorů v oblasti prevence kriminality

Městská policie hl. m. Prahy připravila pro seniory rozsáhlý vzdělávací cyklus v oblasti prevence kriminality. Účastníci zde získají praktické informace jak významně přispět k osobnímu bezpečí i k ochraně osob a majetku ve svém bezprostředním okolí.

Absolventi získají osvědčení o absolvování kurzu a budou pravidelně jednou ročně zváni na semináře, kde se budou moci seznámit s novými informacemi v oblasti prevence kriminality a rovněž se zde budou moci podělit o své vlastní zkušenosti za uplynulé období.

Vnitřní struktura útvaru prevence kriminality Městské policie hl. m. Prahy

Bezpečné chování

Mateřské školy

Medvídek Brumla ve městě - základy bezpečného chování provedené formou názorného kresleného příběhu.

Medvídek Brumla v MHD - základy bezpečného chování provedené formou názorného kresleného příběhu.

Medvídek Brumla a pes -základy bezpečného chování při kontaktu s cizím psem provedené pomocí názorného kresleného příběhu.

Petr sám doma - kreslený příběh o klukovi, který jednoho dne zůstane sám doma.

Pro 1. až 5. třídy ZŠ

Bezpečné chování

seznámení se se zásadami bezpečného chování doma (telefonáty, cizí člověk za dveřmi...), v domě, ve výtahu, při cestě do školy a ze školy, při kontaktu s cizími osobami apod. V každém ročníku je postupně upozorňováno na závažnější a aktuálnější problémy osobní bezpečnosti. Krátce se znovu připomínají již probrané situace z předchozích ročníků.

Pro 6. třídy ZŠ

Bezpečné chování v elektronickém světě I. úvod do problematiky

v rámci této přednášky se upozorňuje na základní úskalí elektronické komunikace - antivirová problematika, chatování, hoax, ale v současné době stále rozšířenější „Facebook“, různé druhy „seznamek“, „vyvěšování“ informací, fotografií a videí, nelegální kopírování, stahování a také trestně právní odpovědnost za tyto činy.

Pro 7. třídy ZŠ

Bezpečné chování v elektronickém světě II. pro mírně pokročilé

díl II. pro mírně pokročilé navazuje na předešlý díl I. (úvod do problematiky, základní pojmy), obsah je rozšířeno další informace, týkající se elektronického bankovníctví, autorských práv, aktuálních fint.

Pro 8. a 9. třídy ZŠ (chlapci)

Jak se nestát pachatelem provinění (trestného činu)

základy trestní odpovědnosti a rozbor příběhu, ve kterém jsou popsány nejčastěji páchané protiprávní činy; např. řízení bez řidičského oprávnění, neposkytnutí pomoci, ublížení na zdraví, rvačka, poškozování cizí věci, sprejerství, atd.

Pro 8. a 9. třídy ZŠ (dívky)

Jak se nestát obětí znásilnění

základní fakta a fámy o znásilnění. Užitečné rady do běžného života. V programu je zohledněna i trestněprávní kvalifikace trestných činů proti lidské důstojnosti apod.

Pro starší cílovou skupinu než ZŠ

Bezpečné chování v elektronickém světě III. pro pokročilé

Program bezpečného chování v elektronickém světě navazuje na předešlé programy. V úvodu je interaktivní metodou zopakovány základní pojmy a informace z předešlých dílů. Hlavní část je zaměřena na: antivirovou problematiku, chatování, hoax, phishing, autorská práva, elektronické bankovníctví, skimming, kartové desatero, internetbankingové desatero

Skupina dopravní výchovy a zdravotvdy

Pro 1. až 3. třídy ZŠ

Dopravní výchova - povinnosti chodce v silničním provozu, testy znalostí z dopravní výchovy apod.

Pro 3. až 5. třídy ZŠ

Dopravní výchova - povinnosti cyklisty v silničním provozu, vybavení jízdního kola, cyklistická přilba, testy znalostí z dopravní výchovy, praktické zdokonalování – jíзда zručnosti apod.

Pro 4. až 5. třídy ZŠ

Základy první pomoci, zdravotvda - seznámení se se základy poskytování první pomoci a praktický nácvik základních technik.

Pro II. stupeň ZŠ a střední školy

Základy první pomoci, zdravotní péče - seznámení se se základy poskytování první pomoci a praktický nácvik obvazových a fixačních technik .

Skupina ochrany osob a majetku

Pro všechny

Bezpečný kontakt se psy - seznámení se s preventivními zásadami bezpečného chování při kontaktu se psy. Určeno všem věkovým kategoriím, tj. od mateřských škol po seniory

Pro 6. až 7. třídy ZŠ

Jak si nenechat ublížit - seznámení se se zásadami bezpečného chování při kontaktu s cizími lidmi, omezení rizik stání se obětí trestného činu.

Malý kriminalista - klade důraz na všímavost dětí ke svému okolí, identifikace osoby.

Senioři, zdravotně a tělesně postižení spoluobčané

Stop kriminalitě - upozornění na kriminalitu páchanou na seniorech, tělesně a zdravotně postižených s důrazem na ochranu života, zdraví a majetku.

Sociálně patologické jevy

5. třídy ZŠ

Drogy I. - úvod do problematiky drog a jejich nežádoucích účinků – přednáška byla součástí šetření.

6. třídy ZŠ

Šikana - seznámení se s formou šikany a jejími následky – přednáška byla součástí šetření.

7. třídy ZŠ

Kriminalita dětí a mladistvých - základní seznámení se se sociálně patologickými jevy ve společnosti, trestnou činností a odpovědnosti nezletilých.

8. třídy ZŠ

Drogy II. - problematika drog přizpůsobená věku cílové skupiny.

9. třídy ZŠ

Základy právního vědomí - alternativní metoda (skupinová práce) - získání základních znalostí z oblasti lidských práv, trestního práva, soc. patolog. jevů, obecných norem lidského chování, etiky a morálky.

Prokazování totožnosti - seznámení se se základními povinnostmi držitele občanského průkazu.

Střední školy

I. ročník

Listina základních práv a svobod - seznámení se se základními právy, svobodami, ale také povinnostmi mladistvých – přednáška byla součástí šetření.

II. ročník

Sociálně patologické jevy - zaměřeno na extremismus, xenofobii, rasismus, terorismus, party, sekty, drogovou scénu, šikanu, vandalismus, výtržnictví, sprejerství, násilí v rodině, týrání dětí, divácké násilí.

III. ročník

Kriminalita mladistvých II. - seznámení se s trestnou činností a odpovědností mladistvých, rozdělení na majetkovou a násilnou trestnou činnost a specifikace jednotlivých deliktů – přednáška byla součástí šetření.

IV. ročník

Základy právního vědomí II. - program je realizován interaktivní formou, jako skupinová práce (vyklad, test, kazuistika) - ujednání znalostí z práva trestního, přestupkového, Ústavy ČR a lidských práv, obecných norem lidského chování, etiky a morálky.

Nadstavbový program pro zájemce všech ročníků

Rizika práce v zahraničí

nástrahy a nebezpečí spojené s nabídkou práce v zahraničí, upozornění na rozdíly v právních systémech jednotlivých zemí EU¹³

¹³ <http://www.mppraha.cz/prevence/>, staženo 15.2.2010

Empirická část – kvalitativní výzkum

Vzhledem k náročnosti jednotlivých problematik a šíři jejich obsahu jsem se rozhodl zúčastnit se náslechové hodiny na několika školách v Hlavním městě Praze. Náslechy jsem realizoval ve čtyřech věkových skupinách o počtu mezi 15 – 25 žáky, studenty a to:

- 5. třída Základní školy (9-11 let),
- 6. třída Základní školy (11-12 let),
- 1. ročník střední školy (14-16 let) a
- 3. ročník střední školy (17-19 let).

Okruhy preventivních přednášek byly následující:

- Základy drogové prevence, vysvětlení pojmu – droga, 5. třída Základní školy (9-11 let).
- Šikana, vysvětlení pojmů šikana, morálka, etika, prevence šikany, 6. třída Základní školy (11-12 let).
- Listina základních práv a svobod, vysvětlení pojmů práva, povinnosti, životní hodnoty, 1. ročník střední školy (14-16 let).
- Kriminalita mladistvých, Sociálně patologické jevy, 3. ročník střední školy (17-19 let).

Náslechy byly zaměřeny na pozorování, s důrazem na přístupy, formy, způsoby a techniku přednášení různými preventisty a přijetí preventivních přednášek ze strany žáků (studentů), jejich reakce a dotazy. Jednotlivé přednášky (besedy) byly realizovány zkušenými lektory, což dávalo záruku kvalitních realizovaných programů

Náslechy - vlastní pozorování

základní pojmy

Pozorování je cílevědomé, soustavné a plánovité vnímání jevů a procesů, které směřuje k odhalení podstatných souvislostí a vztahů sledované skutečnosti.

Pozorování v obecnější rovině je záměrné sledování subjektu, jeho projevů a reakcí na určité podněty, bez záměrného zásahu.

Pozorování se dále dělí na:

- **Extrospekci** - pozorování vnějších projevů v přirozených nebo předem upravených podmínkách
- **Introspekce** - pozorování vlastních vnitřních psychických jevů

Pozorování (cizím slovem **observace**) rozdělujeme na běžné lidské pozorování a na vědecké pozorování. Pozorování se oprošťuje od složité struktury vztahů, v nichž pozorovaný jev existuje, ale sleduje jen to, co je jako cíl pozorování určeno.

Cílem pozorování jsou jevy, reakce, postoje a vztahy, které jsou identifikovatelné a definovatelné.

V sociálních vědách pojem pozorování, jako **kvalitativní výzkum**, označuje výzkum, který se zaměřuje na to, jak jednotlivci a skupiny nahlízejí, chápou a interpretují svět nebo dané skutečnosti a jaký k této skutečnosti zaujímají postoj. Podle jiných kritérií může být jako kvalitativní výzkum označován takový výzkum, který neuzivá statistických metod a technik. V tomto pojetí je v opozici k výzkumu kvantitativnímu, v praxi pedagogického a sociologického výzkumu jsou oba přístupy nejčastěji doplňkem jeden druhého.

Kvalitativní výzkum se snaží interpretovat pohledy subjektů na zkoumaný předmět tím, že výzkumník přejímá jejich perspektivu. Využívá se podrobný popis každodenních situací. Jde o porozumění akcím a významům v jejich sociálním kontextu. Při kvalitativním výzkumu se neredukuje počet proměnných, ani vztahy mezi nimi, o jejich redukci rozhodují samy zkoumané subjekty. Jsou upřednostňovány otevřené a nestrukturované výzkumné plány, analýza vychází z velkého množství informací o malém počtu jedinců. Převažuje zájem o reálné celky, interakce mezi aktéry a individuální osudy. Úkolem kvalitativního výzkumu je vytvoření holistického obrazu zkoumaného předmětu, zachycení toho, jak účastníci procesů situace chápou a interpretují.

Příprava na výzkumnou část

V rámci přípravy bylo důležité se seznámit s přednášeným obsahem a tématem a vytvořit si seznam pravděpodobných míst, která by mohla vyvolat sledované nebo očekávané reakce. Příprava prostředí nebyla možná, ale také nebyla žádoucí, neboť by mohla ovlivnit způsoby projevu sledovaných, přirozených reakcí. Celé šetření bylo provedeno v běžném místě výuky žáků a studentů, na které byli zvyklí a tudíž i jejich reakce byly zcela přirozené.

V pozorování jsem se zaměřil na hlavně na reakce:

1. zaujetí přednášeným tématem,
2. reakce na přednášejícího – preventivu,
3. povědomost o přednášené problematice,
4. výsledný dojem po přednášce,

Hodnocení a závěr

Všechna přednášená témata byla připravena a zpracována na velmi profesionální a odborné úrovni. Preventisté se na přednášky taktéž připravili a při přednášení tématu působili

sebevědomě, znale problematiky a ani někdy všetečné dotazy ze stran studentů je nevyvedly z rovnováhy.

Hodnocení jednotlivých témat:

Základy drogové prevence, 5. třída ZŠ

Při této přednášce žáci projevovali snad největší zaujetí pro přednášenou problematiku i způsob přednášení, s ochotou se zapojovali a odpovídali na dotazy. Bylo viditelné, že na tuto věkovou skupinu působí přednáška ve značné míře pozitivně a je možné a žádoucí žáky připravit na další preventivní přednášky o drogové problematice.

Šikana, morálka, etika, prevence šikany, 6. třída ZŠ

I v této věkové skupině bylo viditelné zaujetí k přednášené problematice. Zájem žáků, však zde již nebyl pouze teoretický, ale i praktický. Jak bylo patrné z dotazů a nesmělých přiznání, někteří žáci se již s určitými formami šikany setkali a to převážně jako svědkové. Proto většina z dětí uvítala teoretické rady jak postupovat v případě, že se opět s šikanou setkají, ať již jako oběti, tak i jako svědci.

V rámci této problematiky jsou žáci seznámeni se základy právního vědomí a s navazujícími trestnými činy zahalenými pod slovo „šikana“

Listina základních práv a svobod, 1. ročník SŠ

U tohoto typu přednášek bylo zřetelně viditelné nízké zaujetí preventivní přednáškou, neboť o této problematice již studenti slyšeli ve vyučovacích hodinách „občanské výchovy“. Jen díky schopnostem preventisty reagovat na projevy studentů a změnit výklad, se počáteční nezájem změnil v zaujetí. U tohoto typu přednášek, kdy je obsahem určitá teorie, je velmi důležitá schopnost přednášejícího postřehnout začínající nezájem a vhodnou změnou způsobu výkladu jej změnit.

Kriminalita mladistvých, Soc. patologické jevy, 3. ročník SŠ

V této věkové skupině je vedení přednášky asi nejobtížnější. Studenti již totiž rádi diskutují a projevují své názory. A jak je typické pro takto mladého člověka, i přesto, že již mají aspoň částečné právní vědomí a právní povědomost, hledají studenti v přednášce „skulinky“, jak z přednášených témat získat nějakou výhodu pro sebe nebo jak nachytat přednášejícího a tím se stát „hrdinou“ před zraky vrstevníků. Navíc zde hraje významnou roli období dospívání a nedůvěra vůči dospělým a autoritám.

Závěr

V závěru bych rád konstatoval, že činnost Městské policie hlavního města Prahy má stále větší důležitost v současném životě společnosti, a to jak z hlediska represivního, tak z hlediska preventivního. Preventivní programy Městské policie, Policie České republiky i dalších státních a nestátních subjektů nabírají na důležitosti, právě pro rychlost „dospívání“ mládeže, nárůstu kriminality a její zaměření na děti a mládež. I přesto, že nejdůležitějším faktorem ve výchově jsou stále rodiče a společnost, může vliv preventivních programů a přednášek vhodným způsobem ovlivnit rozvoj a postoj jedince. Proto je značně zarážející, že některé základní i střední školy o preventivní programy nestojí nebo co je horší, zcela je odmítají, naštěstí těchto není mnoho.

Každopádně odborně zpracované preventivní přednášky a programy prováděné, ať již Městskou policií či jinými složkami, jsou velice významným faktorem v boji se stále narůstající kriminalitou.

Resumé

Bakalářská práce pojednává o systému prevence prováděném Městskou policií hl. m. Prahy. Popisuje aktuální projekty a zaměření prevence. V rámci dané problematiky pak bylo během vykonané praxe provedeno místní šetření na několika Základních a Středních školách, se zaměřením na způsob výkladu, ale také na reakce žáků a studentů.

Resumé

The thesis deals with prevention system conducted by the Municipal Police of the City. Prague. Describes current projects and focus prevention. In the context of the issue was then carried out practice during the investigation carried out at several local elementary and secondary schools, focusing on the method of interpretation, but also the response of pupils and students.

Klíčová slova:

Systemová prevence, modely prevence, subjekty prevence, strategie prevence prováděné Městskou policií hl. m. Prahy,.

Keywords:

Systemic prevention, prevention models, actors prevention, prevention strategies by the Municipal Police of the City. Prague.

Seznam použité literatury:

Kraus, B., přednášky Sociální pedagogika, Institut mezioborových studií, Brno, 2009

ZAPLETAL, O. a kol. *Prevence kriminality*. 2 vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005

Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii ČR

Zákon č. 553/1991 Sb. O obecní policii

ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. 1.vyd. Praha: Armex Publishing s.r.o., 2004

Večerka, K. a kol. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996

Gaálová, D. *Bakalářská práce, Systémová prevence kriminality mládeže*, 2009

<http://www.mppraha.cz/prevence/>, staženo 15.2.2010

Metodické pokyny Oddělení prevence Městské policie hl. m. Prahy

Interní předpisy Oddělení prevence Městské policie hl. m. Prahy

Zapletal, J. a kol., *Prevence kriminality*, Policejní akademie ČR, Praha ISBN 80-7251-200-5

Bendl, S., *Prevence a řešení šikany ve škole*, ISV Praha, 2003, ISBN 80-86642-08-9

Krejčířová, O., Goldová, V., "Prevence drogových závislostí - stále aktuální téma", Soubor přednášek z konference, Vsetín 2008, ISBN 978-80-254-1309-8

Marádová, E., Prevence závislostí, Vzdělávací institut ochrany dětí, Praha, 2006, ISBN 80-86991-70-9

Nešpor, K., Dvořák, V., Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami, Armex, Trivis, Praha 1998, ISBN 80-902283-9-9

Nešpor, K., Csémy, L., Pernicová, H., Prevence problémů působených návykovými látkami: příručka pro pedagogy, Bezpečnost silničního provozu, Praha,

Pokorný, V., Telcová, J., Tomko, A., Prevence sociálně patologických jevů, Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, Brno, 2003, ISBN 80-86568-04-0

McGrath, Y., Prevence užívání drog mezi mladými lidmi, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha 2007 ISBN 978-80-87041-16-1